

POSUDEK VEDOUCÍHO NA MAGISTERSKOU PRÁCI MARTINY MUSELOVÉ: “ČESKÝ NEOŠAMANISMUS”, KRe FF Univerzity Pardubice, leden 2018

Autorka zpracovala téma aktuální a v českém religionistickém výzkumu stále dost opomíjené. Po úvodu následuje první kapitola k problematice vymezení a studia šamanismu, toto téma je důkladněji rozebíráno dále v kapitole druhé. Fenomén tzv. neošamanismu je tématem kapitoly třetí, se zaměřením na české prostředí. Následuje závěr, seznam použitých zdrojů a přílohy.

Přednosti práce:

Oceňuji snahu M. Muselové vypořádat se s problémy teoretického vysvětlení a vůbec východisek debat o šamanismu. To je těžším úkolem výzkumné práce, oproti často praktikovanému samozřejmému propojování různých pozorovaných jevů, nebo ad hoc vytvořeným vysvětlením. V úvodu si autorka vytýčila jako cíl identifikovat předporozumění a předpoklady západních myslitelů, kteří se podíleli na utváření konceptu šamanismu jakožto nejstaršího, snad pravěkého náboženství celého lidstva. Odpovědi našla především v práci Znamenskiho, ze kterého významně čerpá v přehledu vývoje evropského či západního myšlení o tématu (s. 17-54). Dalším přínosem práce jsou výsledky dotazníkového šetření, které jsou celé v příloze textu. Autorka vychází ze solidního množství zdrojů k tématu, tištěných i internetových.

Nedostatky:

Jak zdařile M. Muselová splnila cíl identifikace a analýzy předporozumění západních badatelů při utváření konceptu šamanismus? Převládá kompilace, vlastní rozbor a argumentace až na výjimky chybí. Autorka uvádí názory několika uznávaných odborníků (Vitebski, Znamenski, DuBois, Atkinsonová a další), ale vlastní analýzu prakticky neprovádí. Namísto toho zvažuje zavedení „zcela nového a snad korektnějšího souhrnného pojmu“ (s. 16). Problém s nedostatečně promyšleným vysvětlením jakéhokoliv fenoménu nemůže vyřešit zavedení nového pojmu. Je třeba důkladného rozboru východisek a argumentace dosavadních úvah na straně jedné a postupného budování slibnější teorie na straně druhé. M. Muselová sice zmiňuje, že problém je spojen s chápáním různorodých tradic jakožto náboženských, ale v čem přesně spočívá? Obávám se, že autorka stále chápe problém jen jako otázku lepších či horších definic (o tom svědčí také pasáž „Neošamanismus jako předmět religionistiky“, s. 93-95).

Potíže s konceptem šamanismu (tedy nikoliv jen pojmem) neřeší rozbřednutí debaty užíváním plurálu (mnoho šamanismů namísto jednoho šamanismu). A je pochopitelně problém používat novo- či neo-šamanismus, když nemáme dobré vysvětlení pro jev původní. Závěr obsahuje několik důležitých postřehů, ale ve velmi obecných formulacích se ztrácí jasné a konkrétní argumenty. Ano, šamanismus je vykonstruován západními badateli, ale které to přesně byly předpoklady a jak formovaly celé pojetí šamanismu?

Pasáž reflektující dodnes velmi vlivné práce M. Eliadeho (s. 48 – 52) sice správně uvádí několik výtek a zpochybnění ze strany dalších badatelů, postrádám tu ale vlastní autorčinu analýzu aspoň jedné argumentace z pera tohoto vlivného religionisty.

Ačkoliv je přehled trendů, postav a skupin zahrnovaných pod šamanismus v českých

zemích užitečný, nevidím zde propojení s teoretickou částí práce. Totéž platí pro dotazníky. Jestliže samotní respondenti nepovažují svou cestu za náboženství, znamená to, že to jako badatelé máme jen tak přijmout? Jak vyložit odpovědi získané od praktikujících?

K tvrzením nesprávným či zavádějícím: 1) „Společnost v době C. G. Junga žila myšlenkami pokroku, osvícenství a akademického pozitivismu.“ (s. 30) Z další věty plyne, že se tím míní do vypuknutí první světové války. Velice pochybný popis doby konce devatenáctého a začátku dvacátého století, kdy se šířila velká skepse v evropské filosofii, objevovala se kritika dopadů industrializace na lidský život, o nových trendech v umění nemluvě. 2) V závěru autorka zmiňuje sekularizaci v osmnáctém století – co tím přesně myslí? 3) Co znamená následující věta: „Na přelomu 20. století se začalo při zkoumání šamanismu uplatňovat výrazně komparativní etnografické studium zaměřené na vědeckou neutralitu.“ (s. 37)? Znamená to, že náboženské předpoklady utváření pojetí šamanismu, které byly do této doby východiskem vysvětlení, byly přehodnoceny nebo nahrazeny jinými?

Při parafrázování jiných textů či konstatování nějakých skutečností autorka odkazuje v poznámkách pod čarou na originály prací v ruštině a němčině, takže to vypadá, že knihy sama četla. Ve skutečnosti je zřejmě přebrala především z knihy Znamenskiho (viz s. 20-42), což je předstírání studia textů, které ve skutečnosti autorka nečetla.

Poněkud nepřehledné je dělení kapitol grafickým rozlišením, včetně číslování různých pasáží textu. Tak například podle číslování i tokem textu třetí kapitola navazuje na kapitolu druhou, jako kdyby šlo jen o její další podkapitolu (viz s. 55).

Po jazykové stránce je text pečlivě zpracován, autorka píše srozumitelně, téměř bez chyb. Tu a tam jen máte používáním uvozovek pro různá slova (např. věta v závěru, která říká, že v neošamanismu lze rozeznat určité „tendence“ – takto v uvozovkách je význam slova tendence zpochybněn, ale není jasné, proč).

Práci hodnotím celkově jako vcelku solidní pokus zpracovat nelehké téma. Pokud autorka uspokojivě odpoví na otázky a přijme oprávněné výtky, navrhuji hodnocení známkou E (dobře).

V Liberci, 25. ledna 2018,

doc. Mgr. Martin Fárek, Ph.D.